

ЛЬВІВЩИНА ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ РЕГІОН УКРАЇНИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ТА РЕКРЕАЦІЇ

У роботі розглянуто і проаналізовано сучасний стан туристичної галузі Львівської області та особливості її географічного розташування, які в поєднанні з природно-ресурсним та історико-культурним потенціалом, виступають вирішальними чинниками ефективного розвитку туристичної та рекреаційної сфери в регіоні. Також проведено SWOT-аналіз та встановлено, що Львівська область має значні перспективи для розвитку рекреації та туризму.

Ключові слова: Львівський регіон, туризм, рекреація, туристичні ресурси, SWOT-аналіз.

Pavlish L.

LVIV REGION AS PROMISING REGION UKRAINE FOR THE DEVELOPMENT OF TOURISM AND RECREATION

The article considers and analyzes the current state of the tourism industry in Lviv region and especially its geographical location, which in combination with natural resources and historical and cultural potential, are the decisive factors in the effective development of tourism and recreation industry in the region. Also conducted SWOT-analysis and found that the Lviv region has great prospects for development of recreation and tourism.

Keywords : Lviv region, tourism, recreation, tourism resources, SWOT- analysis.

Вступ. У сучасному світі туризм набуває не просто масового характеру, а стає однією з провідних, високоприбуткових та найбільш динамічних галузей світового господарства. Специфічною рисою туристичної сфери є те, що вона сприяє підвищенню зайнятості населення, розвитку ринкових відносин, міжнародному співробітництву, залученню громадян до пізнання багатой природної та історико-культурної спадщини, збереженню екологічної рівноваги. Кожна країна, регіон, місто намагаються пропагувати та популяризувати свою туристичну привабливість.

Однією із спеціалізацій бізнесу Львівщини традиційно вважається туристична індустрія. Підприємства туристичної індустрії, які переважно надають споживчі і розподільчі послуги, у суспільному виробництві є фундаментальною основою туристичної діяльності не тільки задовольняючи внутрішні потреби туристичного сегмента, а й долучаючись до системи загальнонаціонального і міжнародного поділу праці, що, у свою чергу, забезпечує частку країни у світовому туристичному обміні.

Варто також зазначити, що область характеризується високим потенціалом туристичних ресурсів і, в той же час, невисоким обсягом їх освоєння, наявністю багатого природного потенціалу і одночасно низьким ступенем його використання в туристичних цілях. Саме тому стратегічна мета розвитку туристичної сфери Львівщини повинна полягати у формуванні на території м. Львова та області конкурентоспроможної туристично-рекреаційної галузі як однієї із провідних галузей територіальної спеціалізації, що забезпечить, з одного боку, попит

споживачів (як українських, так і закордонних) на задоволення своїх потреб у туристично-рекреаційних послугах, а з іншого, – зробить значний внесок у соціально-економічний розвиток регіону за рахунок збільшення дохідної частини обласного й муніципального бюджетів, припливу інвестицій, збільшення кількості робочих місць, поліпшення здоров'я населення, збереження й раціонального використання культурно-історичної й природної спадщини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальним та специфічним питанням розвитку туризму та сфери рекреаційних послуг присвячені наукові доробки багатьох вітчизняних вчених. Проте, характеристика шляхів вирішення проблем розвитку туризму окремого регіону, дослідження потенціалу регіональної туристично-рекреаційної сфери представлені саме в працях О. О. Бейдик [1], В. Ф. Кицяк [2], О. В. Колотуха [3], О. Д. Король [4], О. О. Любіцева [5], М. П. Мальська [6], А. В. Мокляк [7], М. М. Поколюда [8], І. М. Філоненко [11], Г. В. Чернова [12], І. М. Яковенко [13].

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану туристично-рекреаційної галузі Львівської області, визначення основних перешкод, які негативно впливають на розвиток туристичної галузі в регіоні та обґрунтування пропозицій щодо їх розв'язання.

Теоретичною та методологічною основою роботи є наукові напрацювання вітчизняних вчених, які мають відношення до галузі туризму, періодична література, підручники та монографії, ресурси Інтернету тощо, а також статистичні дані Голово-

ного управління статистики у Львівській області, в яких відображається характеристика туристичної галузі Львівщини.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сьогодні туристична галузь представлена сукупністю підприємств сфери обслуговування та інших підприємств і організацій, діяльність яких спрямована на задоволення попиту на туристичні товари і послуги, працює в умовах жорсткої конкуренції, розширюючи як національний, так і міжнародний туристичний ринок. Будучи сферою економічної діяльності туризм з одного боку визначається попитом споживання послуг клієнтами, з іншого – належить до товарів і послуг, що створюються з метою задоволення цього попиту.

Вплив туризму у світі важко недооцінити, оскільки саме він робить великий внесок у зміцнення контактів і встановлення добрих відносин між країнами, поліпшення порозуміння між народами, виступає чинником зміцнення авторитету держави на міжнародній арені, вироблення її ідентичності та іміджу, формує національну гідність, удосконалює особистість та суспільство, стимулює розвиток світової торгівлі, гуманітарних сфер, міжнародного співробітництва, відродження культурної спадщини та традицій, залучає інвестиції, розвиває інфраструктуру, сільське господарство тощо [9].

В Україні туризм представлений сферою застосування ринкових механізмів, джерелом поповнення місцевого та державного бюджетів, являється засобом загальнодоступного і повноцінного відпочинку й оздоровлення населення. А природно-ресурсний потенціал у поєднанні з вигідним географічним положенням є достатньою передумовою розвитку цієї галузі у Львівській області.

Позитивним у географічному положенні Львівської області є те, що по її території пролягають міжнародні комунікації, які з'єднують Україну з Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією. Північна частина області лежить у межах Волинської височини, Малого Полісся та Подільської височини, відокремлена долиною Дністра від Передкарпаття. На південному заході області розташовані хребти Українських Карпат. Північна частина області розташована в лісостеповій зоні. Має сприятливі умови для розвитку сільського та рекреаційного господарства. Крім того на Львівщину туристів і гостей приваблює неповторне поєднання місцевого колориту та ділової активності. Проте до недавнього часу подорож до Львівщини асоціювалася в уяві туристів з містом Львовом, замками, горами та курортами. Але саме територія Львівської області – з її унікальними історико-культурною спадщиною, мистецтвом, лікувально-оздоровчими, водними і ландшафтними ресурсами, самобутніми традиціями та звичаями в поєднанні з вигідним географічним положенням – є чудовою базою для розвитку найрізноманітніших видів і форм туризму та відпочинку. Об'єктивно оцінюючи туристичні можливості Львівщини, можна зробити висновок, що область має передумови для перспективного розвитку культурно-пізнавального, лікувально-оздоровчого, гірськолижного, природничо-пізна-

вального, науково-освітнього, релігійного, мисливського, сільського, екологічного, водного, етнічного, спортивно-оздоровчого, ділового, відпочинково-розважального, активного, екскурсійного туризму.

Основне завдання дослідження ринку туристичних послуг Львівщини полягає у створенні високоякісного туристично-рекреаційного продукту та формуванні конкурентоспроможної на внутрішньому й світовому ринках індустрії туристичних і рекреаційних послуг, яке можливе лише за рахунок ефективного використання туристичного та рекреаційного потенціалу, забезпечення на цій основі комплексного розвитку території, реалізації її соціально-економічних інтересів при збереженні екологічної рівноваги в регіоні.

Відповідно до цього, першочерговим при вивченні туристичного ринку є визначення поточного стану туристичної галузі області.

Львівщина традиційно була областю, де перспективи туристичної індустрії були і залишаються одними з найкращих в Україні. Природно-ресурсний та історико-культурний потенціал у поєднанні з вигідним географічним положенням в центрі Європи та існуючий багаторічний досвід і напрацювання у сфері рекреації є достатньо вагомою передумовою пріоритетного розвитку системи санаторно-курортного лікування, туризму та відпочинку, орієнтованої як на внутрішнього споживача, так і на обслуговування іноземних туристів.

Варто також зазначити, що область входить до п'ятірки найбільш привабливих та популярних туристично-рекреаційних регіонів України. На території Львівщини понад 4000 пам'яток історії та культури, значна частина яких (понад 2000) зосереджена у Львові – місті світової культурної спадщини ЮНЕСКО, а також у містах Жовкві, Белзі, Бібрці, Золочеві, Жидачеві, Самборі, Дрогобичі [10].

Частка природно-рекреаційного потенціалу Львівщини у сумарному природно-ресурсному потенціалі України складає 5,377%. Серед Карпатських областей за сумарним потенціалом природних рекреаційних ресурсів вона поступається лише Закарпаттю (7,036%). У структурі рекреаційних ресурсів області 70% припадає на ресурси відпочинку і туризму і 30% - на ресурси санаторно-курортного лікування. У сумарному природно-ресурсному потенціалі Львівської області природні рекреаційні ресурси становлять 14,3%, що значно вище відповідного показника по Україні (9,5%) [10].

Різноманітність природних умов і багатство еколого-рекреаційних ресурсів Львівщини створюють сприятливі умови і для розвитку екологічного туризму. Загалом у Львівській області нараховують 1 природний заповідник «Розточч» (площею у 2084,50 га); 2 національних природних парки – «Яворівський» (7078,600 га) та «Сколівські Бескиди» (35684 га); 3 регіональних ландшафтних парки – «Верхньодністровські Бескиди» (8536 га), «Надсянський» (19428 га) та «Знесіння» (312,100 га); 37 заказники; 176 пам'ятки природи; 48 заповідних урочищ; 261 парк-пам'яток садово-паркового мистецтва; 3 ботанічні сади та 1 зоологічний парк [10].

Природно-рекреаційні та лікувально-оздоровчі ресурси області, представлені лікувальними та мінеральними водами (7 типів), лікувальними грязями, озокеритом, на базі яких розвиваються відомі в Україні та за кордоном курорти – м. Трускавець, смт. Східниця, м. Моршин, смт. Немирів, смт. Великий Любін, смт. Шкло. Всього мережа санаторно-курортних і оздоровчих закладів Львівської області станом на 30 вересня 2011 р налічує 102 суб'єкти господарювання, з яких – 47 санаторії (з них 5 дитячих), 8 санаторіїв-профілакторіїв, 6 пансіонатів відпочинку, 9 пансіонатів з лікуванням, 32 бази відпочинку. За кількістю санаторно-курортних і оздоровчих закладів за регіонами України у 2011 році Львівська область займає сьоме місце, на її території знаходиться 3,6 % таких закладів в Україні [10].

Інфраструктура туристичної галузі включає: 124 санаторно-курортних заклади, 500 садиб зеленого туризму, 250 закладів проживання, 280 закладів харчування, 12 туристично-інформаційних центрів, понад 162 державних і громадських музеїв та галерей, 10 театрів, інші туристичні й відпочинкові заклади; 320 найбільш відвідуваних туристичних об'єктів та архітектурних пам'яток, 37 природних комплексів. В області надають послуги з підготовки фахівців туристичного супроводу 8 організацій, працює 3 консульські установи, 14 туристичних громадських організацій [10].

Туристичні послуги надають 354 туристичних підприємств. Туристично-екскурсійні маршрути обслуговують 750 кваліфікованих екскурсіводів та гідів-перекладачів.

Суб'єкти туристичної діяльності Львівської області у 2011 році обслужили 153,9 тис. осіб, що порівняно з 2010 та 2000 роками є більшим на 40% та 29,6%. Збільшення обсягів туристичної діяльності відбулося, в основному, за рахунок зарубіжного (виїздного) туризму. Так, кількість громадян України, які протягом 2011 року виїхали в інші країни становила 102,3 тис. осіб, що на 73,3% більше, ніж у 2010 році [10].

У 2011 році поїздками туристів-громадян України в межах нашої країни було охоплено 41,7 тис. осіб (у 2009 році – 41,6 тис.). Кількість екскурсантів у 2011 році становила 56 тис. осіб (79,7 тис. осіб – у 2010 році) [10].

Львівщину відвідують туристи більш ніж із 100 країн світу. Найбільше туристів з Польщі, Білорусії, Латвії, Російської Федерації, Німеччини, США, Канади, Великобританії, Данії, Франції, Азербайджану, Австрії, Італії, Ізраїлю, Угорщини.

Виїзний туризм є вигіднішою формою діяльності туристичних підприємств, ніж в'їзний (іноземний) та внутрішній туризм. Виїзним туризмом займається майже кожна туристична фірма, а в'їзним та внутрішнім туризмом – близько 20% туристичних підприємств області. Проте дані моніторингу, який проводиться щороку в літній туристичний сезон, свідчать про те, що на території об-

ласного центру щоденно перебуває близько 3 тисяч іноземних туристів, а у вихідні – до 5-6 тис., з яких 60% – туристи з Польщі, 20% – туристи з країн-учасниць СНД та інші [10].

Даючи характеристику туристично-рекреаційної сфери варто також здійснити аналіз переваг і недоліків туристичного потенціалу Львівщини шляхом проведення SWOT-аналізу. SWOT-аналіз дозволить виявити сильні і слабкі сторони туристичної галузі регіону, а також охарактеризувати сприятливі можливості та загрози. SWOT-аналіз ефективного розвитку туристичної сфери Львівщини наведений у табл. 1.

Проведений SWOT-аналіз дозволив виявити ключові фактори успіху, туристично-рекреаційного потенціалу Львівщини, та певні недоліки, які негативно впливають на розвиток туристичної діяльності в регіоні.

Однак зазначені недоліки та загрози розвитку туристичної сфери повинні бути ліквідовані за допомогою дієвої політики органів місцевого самоуправління у взаємодії із суб'єктами підприємницької діяльності.

Так, з метою усунення основних недоліків, які негативно впливають на розвиток туристичної галузі Львівщини, Управлінням розвитку туризму та курортів Львівської обласної державної адміністрації було розроблено «Програму розвитку туризму та рекреації у Львівській області на 2011 – 2013 роки», учасниками якої являються структурні підрозділи Львівської обласної державної адміністрації, громадські об'єднання, інші організації. Ця Програма покликана стати концептуальною базою довгострокового розвитку туризму в області як високорентабельної галузі економіки, важливого засобу культурного та духовного виховання мешканців і гостей області [9].

Основною метою Програми є формування високоєфективного туристично-відпочинкового та санаторно-лікувального комплексу відповідно до міжнародних вимог, який давав би змогу задовольнити потреби як вітчизняних, так і іноземних туристів. Створення такої системи забезпечить зростання туристичних потоків та коштів, які туристи витрачають під час кожної подорожі, зменшення безробіття, збереження і раціональне використання природно-ресурсного й історико-культурного потенціалу, зацікавить потенційних інвесторів до створення туристичної інфраструктури у львівському регіоні. Стратегічне завдання Програми полягає в: формуванні та утвердженні туристичного образу Львівщини на світовому та вітчизняному туристичних ринках; розвитку і вдосконаленні матеріально-технічної бази туристичної інфраструктури; створенні сприятливих умов для ефективного управління туристичною галуззю області; підвищенні професійного рівня працівників туристичної галузі та обмін досвідом; створенні безпечних умов для туристів [9].

SWOT-аналіз ефективного розвитку туристичної сфери Львівщини

<i>Сильні сторони (S):</i>	<i>Слабкі сторони (W):</i>
1. Наявність природних та рекреаційних ресурсів.	1. Низький рівень розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури.
2. Природно-кліматичні умови.	2. Недостатня розвиненість інфраструктури готельно-туристичного комплексу міста, стан її ще не відповідає світовим стандартам у туризмі.
3. Вигідне транспортно-географічне положення.	3. Незадовільний стан доріг.
4. Визначні історичні пам'ятки (стара історична частина Львова занесена до світової спадщини ЮНЕСКО).	4. Відсутність під'їздів до багатьох туристичних об'єктів.
5. Широкий спектр допоміжних послуг (закладів харчування, розважальних закладів тощо).	5. Неєфективне використання туристично-рекреаційного потенціалу в сільській місцевості як одного з чинників зменшення безробіття.
6. Наявність суспільних та комерційних організацій, які можуть сприяти розвитку туризму.	6. Недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази в галузі туризму.
7. Значна кількість санаторно-курортних закладів.	7. Слабка взаємодія місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо забезпечення розвитку туризму і рекреації в регіоні.
8. Значний потенціал розвитку релігійного (паломницького) туризму завдяки наявності великої кількості культових об'єктів різних віросповідань і конфесій.	8. Низька якість та недостатній асортимент туристичних послуг.
	9. Недостатність туристичної інформації як для туристів, так і для підприємств, що надають послуги у сфері туризму (рекламної продукції, інформації про область, недосконалість бази даних щодо туристично-рекреаційних об'єктів).
	10. Неєфективна діяльність відповідних структур щодо забезпечення екологічної безпеки територій для розвитку рекреаційного бізнесу.
<i>Можливості (O):</i>	<i>Загрози (T):</i>
1. Розвиток різних елементів туристичної та відпочинкової інфраструктури.	1. Зростаюча конкуренція серед туристичних регіонів України.
2. Поліпшення екологічної ситуації області, збереження її природного середовища.	2. Занепад архітектурних пам'яток та урбаністичної структури міста.
3. Освоєння нових туристичних ринків.	3. Зниження платоспроможного попиту населення внаслідок скорочення прибутковості основних галузей економіки.
4. Наявність інвестиційних проектів розвитку зон відпочинку.	4. Посилення виїзного туризму в сусідні регіони та за кордон у зв'язку з низьким рівнем надаваних послуг.
5. Можливість росту ринку туристичних послуг, при ефективному використанні наявних туристичних ресурсів та інфраструктури.	5. Складна екологічна ситуація.
6. Зростаючий інтерес громадян до історико-культурної спадщини.	6. Кризи – політичні конфлікти, природні лиха тощо.

Якщо забезпечити втілення усіх завдань щодо покращення і розвитку існуючої ситуації в галузі туризму, то результати повинні проявити себе у кількох аспектах, зокрема у соціальній, економічній та екологічних сферах. Вдале залучення пропозицій призведе до зростання кількісних та якісних показників задоволення потреб населення у туристично-рекреаційному обслуговуванні, часткове вирішення проблем зайнятості шляхом створення додаткових робочих місць як на підприємствах туристично-рекреаційної сфери, так і в супутніх сферах обслуговування; покращить якість туристично-рекреаційних послуг, розширить асортимент послуг, збільшить щорічний потік внутрішніх і зовнішніх туристів та інвестицій. Необхідно велику увагу приділити екологічній ситуації, тобто покращити

стан природного середовища, раціонально використовувати природній туристично-рекреаційний потенціал, що дозволить більш повно використати і зберегти наявні цінності. Перспективний розвиток туристичної галузі регіону залежить від низки об'єктивних і суб'єктивних чинників, які впливатимуть на реальну політику в цій галузі. Тому необхідно здійснити заходи щодо децентралізації повноважень, які на даному етапі зосереджені у центральному органі виконавчої влади з питань туризму. Прогрес в цій сфері залежатиме також від економічної ситуації в державі та світі.

Висновки. Аналіз туристичної діяльності у Львівській області показав, що об'єктивно область має всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму: особливості

географічного розміщення та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалів і т.д. Проте існує і ряд факторів, які перешкоджають ефективному розвитку цього виду діяльності на сучасному етапі. При визначенні проблем розвитку галузі та шляхів їх вирішення слід оптимально поєднати соціальні потреби населення на оздоровлення та відпочинок із економічними вигодами. Тому туристичну індустрію необхідно розглядати як сферу задоволення важливих суспільних потреб, яка до того ж є ефективною в еколого-економічному плані і повинна поступово зайняти одне із перших місць в економічній структурі області. А ефективний розвиток туризму, повинен базуватися на раціональному використанні природних та кліматичних умов, етнічних, історичних, архітектурних пам'яток краю, що в свою чергу, дозволить значно збільшити потік іноземних туристів в Україну й приплив валютних надходжень в економіку країни. Саме розвиток туризму та рекреації стимулюватиме економічну активність, розвиток малого й середнього бізнесу, створить робочі місця в різних секторах економіки, зменшить відтік кадрів за кордон.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бейдик О. О. Методологія та методика аналізу рекреаційно-туристських ресурсів України: автореф. дис. д-ра геогр. наук: 11.00.02 / О. О. Бейдик / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2004. – 36 с.
2. Кифяк В. Ф. Організація туризму: навч. посіб. / В. Ф. Кифяк. – Чернівці: Книги. XXI, 2008. – 344 с.
3. Колотуха О. В. Дитячо-юнацький туризм в Україні як територіальна соціально-економічна система: проблеми та перспективи розвитку: автореф. дис. канд. геогр. наук: 11.00.02 / О. В. Колотуха / НАН України; Ін-т географії. – К., 2005. – 20 с.
4. Король О. Д. Регіональний менеджмент в туризмі (соціальні та економіко-географічні аспекти): автореф. дис. канд. геогр. наук: 11.00.02 / О. Д. Король; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 1999. – 19 с.
5. Любіцева О. О. Геопросторова організація туристичного процесу: автореф. дис. д-ра геогр. наук: 11.00.02 / О. О. Любіцева; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – 29 с.
6. Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник / М. П. Мальська. – К.: Знання, 2008. – 661 с.
7. Мокляк А. В. Туристські ресурси для потреб іноземного туризму в Україні (у контексті українсько-польських туристичних зв'язків): автореф. дис. канд. геогр. наук: 11.00.02 / А. В. Мокляк / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2004. – 17 с.
8. Покоłodна М. М. Рекреаційні ресурси Харківської області, їх географічна характеристика та раціональне використання: автореф. дис. канд. геогр. наук: 11.00.11 / М. М. Покоłodна; Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. – Сімф., 2003. – 20 с.
9. Програма розвитку туризму та рекреації у Львівській області на 2011-2013 рр., затверджена рішенням Львівської обласної ради від 24. 05. 2011 р. № 136. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oblrada.lviv.ua>
10. Рекреаційний потенціал Львівщини. / Статист. збірник. Головне управління статистики у Львівській обл., Львів., 2012. – 96 с. Відповідальна за випуск Н. І. Бонк.
11. Філоненко І. М. Територіально-рекреаційний комплекс Чернігівської області (суспільно-географічне дослідження): автореф. дис. канд. геогр. наук: 11.00.02 / І. М. Філоненко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2005. – 23 с.
12. Чернова Г. В. Територіально-рекреаційний комплекс Вінницької області: автореф. дис. канд. геогр. наук: 11.00.02 / Г. В. Чернова; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2007. – 23 с.
13. Яковенко І. М. Теоретико-методологічні основи рекреаційного природокористування (суспільно-географічне дослідження): автореф. дис. д-ра геогр. наук: 11.00.02 / І. М. Яковенко; НАН України; Ін-т географії. – К., 2004. – 31 с.